

ARAŞTIRMA MAKALESİ/RESEARCH ARTICLE

Kıbrıs Sorununun çözümüne yönelik ekonomik paradigmalara yönetim stratejisi yaklaşımı*

Management strategy approach to economic paradigms for Cyprus Problem solving

Nimet Eryiğit

Doç. Dr., Ordu Üniversitesi, Ünye İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı, Türkiye, e-mail: neryigit@odu.edu.tr

Öz

Kıbrıs Sorunu Osmanlı İmparatorluğu'nun 1571 yılında adayı egemenliğine alması ile birlikte oluşan çift toplumlu (Türk-Rum) yapıyla ortaya çıkmıştır ve günümüze kadar süregelmektedir. 1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti de toplumlar arasındaki problemlerin çözümünü sağlayamamıştır ve nihayet Türkiye Cumhuriyeti'nin (T.C.) garantörlüğünde 1974 yılında gerçekleştirilen Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında 1983 yılında resmen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) kurulmuştur. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) ise 2004 yılında bütün adayı temsilen Avrupa Birliği (AB) üyeliğine kabul edilmiştir. GKRY'nin AB'ye üyeliği hem Kıbrıs Sorunu'nu çözmemiş, hem de Türkiye-AB ilişkilerinde hassas bir konuya dönüşmüştür. Öte yandan Doğu Akdeniz'de yeni petrol ve doğal gaz kaynaklarının keşfedilmesiyle birlikte Kıbrıs Sorunu artık tüm dünyada tarafları olan bir durum halini almıştır; keza enerji son derece önemli bir girdidir ve uluslararası alanda bütün ülkeler için stratejik öneme sahiptir. Gerek AB-Türkiye ilişkilerinin ilerleme kaydetmesi, gerekse de Kıbrıs Sorununun çözümü bağlamlarında enerji kaynaklarının keşfi, ülkeleri anlaşmazlıkların çözülmesi yönünde teşvik etmektedir. Bu durum Türkiye'nin KKTC'nin yanındaki güçlü duruşu ve keşfedilen enerjinin nakledilmesi için sahip olduğu yatırım alanlarında vadettiği güvenilirlik sayesinde oluşmaktadır. Yönetim stratejisi olarak işletmelerin, Türkiye'nin güçlü desteğini alan KKTC'de her alanda istikrarlı ve kârlı yatırımlar yapmalarına zemin hazırlayacak gelişmeler; Kıbrıs Sorununun, son dönemde gündemde olan enerji kaynaklarının keşfi, nakli ve işlenmesi ile ilgili girişimlerle çözüme kavuşması ile birlikte sağlanacaktır. AB Türkiye ilişkilerinin de böylece olumlu yönde ilerleyeceği düşünüldüğünde, işletmelerin yönetim stratejilerini AB ile uyumlu bir perspektifte gerçekleştirmeleri yerinde olacaktır.

Anahtar kelimeler: Kıbrıs Sorunu, AB, KKTC, GKRY, Türkiye.

* Bu çalışma III. INES Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi'nde sunulmuştur.

Citation/Atf: ERYİĞİT, N. (2024). Kıbrıs Sorununun çözümüne yönelik ekonomik paradigmalara yönetim stratejisi yaklaşımı. *Journal of Original Studies*. 5(1), 35-41, DOI: 10.47243/jos.2633

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Nimet Eryiğit
E-mail: neryigit@odu.edu.tr

Bu çalışma, Creative Commons Atif 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Abstract

The Cyprus Problem emerged with the double-collective (Turkish-Greek) structure that formed with the Ottoman Empire's taking over the island in 1571, and it is continuing to the present day. Founded in 1960, the Republic of Cyprus couldn't provide a solution to the problems between the societies and finally after the Cyprus Peace Operation held in 1974 as the Republic of Turkey (T. C.) guarantor, North Cyprus Turkish Republic (TRNC) was established officially in 1983. In 2004, the Republic of Cyprus (TRC) was accepted as a member of the European Union (EU) on behalf of all candidates. EU membership of the TRC hadn't solved the Cyprus problem, and had become a sensitive issue in Turkey-EU relations. On the other hand, with the discovery of new oil and natural gas resources in the Eastern Mediterranean, the Cyprus Problem has now become a part of the world; energy is an extremely important input, and in the international arena it has strategic priorities for all countries. Both the progress of EU-Turkey relations, as well as the exploration of energy resources in the context of solving the Cyprus problem, countries are encouraged to solve the dispute. This case is established by the reliability of Turkey's strong stance next to TRNC, having the secured investment fields to transfer the newly discovered energy sources. The companies as a management strategy, Turkey's strong support of the TRNC's development will pave the way to make a stable and profitable investment in every field; The Cyprus Problem will be provided together with solutions to the discovery, transmission and processing of energy resources that are on the agenda in the recent period. When considered at the EU-Turkey relations will move in a positive direction so that businesses realize management strategies will be in place in line with.

Keywords: Cyprus Problem, EU, TRNC, TRC, Turkey.

JEL codes: M10, M16, M19

1. GİRİŞ

1571'de Osmanlı İmparatorluğu egemenliğine giren Kıbrıs Adası'nda çift toplumlu yapı oluşmuştur (Köylü 2017: 412). 1878'de Osmanlı-Rus Savaşı sırasında Ada Türkler'in hâkimiyetinden çıkmıştır (Orhun 2017: 38). Türk ve Rum halkları arasındaki, Ada yönetimi Osmanlı İmparatorluğu'ndan İngiltere'ye geçtiğinde de (1878) devam eden anlaşmazlıklar günümüze kadar süregelmiştir (Köylü 2017: 412). Osmanlı İmparatorluğu'nun azalan nüfuzu ve 1. Dünya Savaşı'nın da etkileri ile Ada'da yaşayan Türk nüfusu aleyhine gelişmeler söz konusu olmuştur. Rumlar 1950'li yıllardan itibaren Yunanistan'ın da desteğini alarak Megala İdea ve Enosis Hayalleri'ni gerçekleştirmeye çalışmışlardır (Orhun 2017: 38). İngiltere'nin yönetimdeki hâkimiyeti sona erdikten sonra 1960'ta çift toplumlu bir Cumhuriyet inşa edilmiş; ancak varlığını yalnızca 3 yıl devam ettirebilmiştir. Süregelen anlaşmazlıklar, Türkiye Cumhuriyeti'nin (T.C.) de uluslararası hukuka aykırı olmayan ve 1974 yılında gerçekleştirilen iki ayrı Kıbrıs Barış Harekâtı girişimi sonucuna götürmüştür (Köylü 2017: 412; Orhun 2017: 39). Harekâtan önce Ada'da dağınık bir biçimde

yerleşik olan Türk toplumu, daha sonra Ada'nın kuzeyine yerleşmiştir. Sonrasında çift taraflı yapılan görüşmeler netice vermeyince ise 1983 yılında Türk Toplumunu tarafından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) kurulmuştur (Köylü 2017: 412). KKTC; tarihi, kültürel ve coğrafi açılardan Türkiye'nin bir parçasıdır. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) ise 2004 yılından itibaren bütün adayı temsilen Avrupa Birliği'ne (AB) üyedir (Orhun 2017: 36).

Kıbrıs sorunu AB'nin GKRY'yi tüm adayı temsilen üyeliğe kabulü ile karmaşık bir hale gelmiştir. Ayrıca Doğu Akdeniz'de önemli petrol ve doğal gaz kaynaklarının keşfi, bu sorunu küresel düzeyde bir siyasi gündem olarak karşımıza çıkartmaktadır. Bölgede yapılan hidrokarbon keşifleri de adanın durumunun stratejik önemini artırmaktadır (Orhun 2017: 36-37).

2. KKTC'NİN EKONOMİK YAPISI

Ülkenin gayri safi yurt içi hasılasında (GSYİH); tarım %8,5, sanayi %9,4, inşaat %9,6 ve hizmetler %60,8 oranındadır. Turizm ve eğitim sektörleri en büyük gelir kaynaklarıdır. Ülkede sadece bazı sanayi dallarında üretim yapılmaktadır. (<https://>

www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/dislliskiler/ulkeler/ulke-detay/KKTC).

Türkiye'deki işletmelerin KKTC'nin ekonomisine öncelik turizm sektöründe olmak üzere yeni girişimleri artmıştır. 1986 yılında imzalanan Türkiye ve KKTC arasındaki "Ekonomik İşbirliği Protokolü" ile en başta bavl turizmi, sonrasında ise dış ticaret, bankacılık ve eğitim gibi alanlarda önemli stratejiler oluşturulmuştur. Yine serbest para transferi yapılabilmesi, KKTC kambiyo rejiminin gözden geçirilmesi ve gümrük vergilerinin %30 oranında azaltılması sağlanmıştır. KKTC'nin Ortadoğu ülkeleri ve İslam İşbirliği Teşkilatı üyesi ülkeler ile kuracağı ticari ilişkiler ve Avrupa kuruluşları ile temasları gündeme taşınmış, KKTC'de serbest bölge oluşturma meselesi üzerinde durulmuştur. Türkiye açısından o dönem KKTC'de serbest bölge kurulması uluslararası Kıbrıs Sorununun çözümü bakımından elzem değerlendirilmiştir. Dönemin başbakanı Sayın Turgut Özal'ın Kıbrıs'ı ziyaretlerine Sakıp Sabancı, Halit Narin, Ali Koçman, Şarık Tara ve Feyyaz Berker gibi ünlü iş adamları eşlik etmişlerdir. Dönemin Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği (TÜSİAD) başkanlığını yürüten Sayın Sakıp Sabancı yalnızca KKTC'nin değil bütün Kıbrıs'ın serbest bölge olması fikrini savunmuştur (Köylü 2017: 416). Kıyı bankacılığı ekonomik gelişimi sağlayabilmek üzere yapılandırılmış olsa da olumsuz sonuçlar da doğurmuştur (Köylü 2017: 412).

Dönemde Kıbrıslı iş adamı Asil Nadir'in yönetim kurulu başkanı olduğu İngiltere'deki Polly Peck kuruluşunun KKTC'deki yatırımları artmıştır. Böylelikle ekonomik gelişime katkılar sağlanmıştır. Ancak, Polly Peck'in iflası bu gelişimi desteklemesinin önüne geçmiştir. 1990'lı yıllara gelindiğinde ise, KKTC'nin dış ticaretten uzaklaştığı, yatırımlarını daha çok kumarhane turizmi, üniversiteler ve inşaat gibi üretimden ziyade hizmet alanlarına yönelttiği gözlenmektedir. 1988-1992 KKTC Kalkınma Planı ile yapılan düzenlemeler kapsamında kıyı bankacılığı ve kumarhane turizmi ön plana çıkmıştır. Kıbrıs sorunu algısının oluşturduğu geleceğe yönelik belirsizliklerle Türkiye, diğer yabancı girişimciler ve sermaye çevreleri

yatırımlar mevzuunda çekinceye düşmüştür. Genel olarak bakıldığında 1980'li ve 1990'lı yıllar yabancı sermayedarlar ve KKTC'li girişimcilerin ortaya çıkmaya başladığı zamanlardır. 2000'li yıllarda ise büyük sermaye sahiplerinin KKTC'deki ticari maliyetleri ciddi analize tabi tutulmuştur (Köylü 2017: 417).

GKRY'nin 1990'da AB'ye başvurusu KKTC'nin ekonomik gelişimi açısından negatif etkiler yaratmaktadır. AB üyesi olan GKRY, bu avantajı Kıbrıs Sorununun çözümünde KKTC üzerinde diğer AB ülkeleriyle birlikte bir üstünlük unsuru olarak değerlendirmektedir (Köylü 2017: 418).

2.1. Bankacılık

Bankacılık sektöründe; yönetimin kontrol edebildiği faktörler içsel, yönetimin kontrol edemediği, makroekonomik performans ve çevresel faktörler ise dışsal faktörler olarak tanımlanmaktadır. KKTC ekonomisi tanınmayan, kapalı bir ekonomi olmasına rağmen; faaliyet halinde olan ticari bankaların aktifleri oldukça yüksektir. Para politikası araçları, resmi para birimi olarak Türkiye'nin para birimi olan Türk Lirası'nı (TL) kullanıyor olmasından dolayı kullanılamamaktadır. Dolayısıyla Türkiye'de yaşanan ekonomik ve finansal krizler ülkeyi direk etkilemektedir. Kapalı bir ekonomi olmasından dolayı uluslararası piyasalara Türkiye vasıtasıyla ulaşmaktadır. Enflasyon ve döviz kuru gibi makroekonomik göstergeleri resmi para biriminin TL olmasından ötürü, yine Türkiye'den ithal etmektedir. Kutlay'ın (2017) çalışmasında KKTC'de bankacılık sektörünün karlılığına dışsal faktörlerin etkileri saptanamazken, içsel faktörlerin önemli bir kısmının anlamlı etkileri olduğu tespit edilmiştir (Kutlay 2017: 231-235).

2.2. Hayvancılık

Birleşmiş Milletler'in güncellenmiş 2017 "Dünya Nüfus Tahmini" raporuna göre mevcutta en az 7,6 milyar olan dünya nüfusunun 2050 yılına gelindiğinde 9,8 milyar olacağı tahmin edilmektedir. Dünya genelinde nüfus artışı sürmekle beraber artış hızının yavaşlamasının devam etmesi beklenmektedir (<http://aa.com.tr/tr/dunya/bmnn-2050-dunya-nufusu-tahmini-98-milyar/846660>). Gelişmiş ülkelerde

nüfusun fazla artmayacağı, nüfus artışının büyük bölümünün daha az gelişmiş ülkelerde mevcudun iki katına varacak biçimde yükseleceği öngörülmektedir. KKTC'de ise gerek turist sayısı, gerekse de yükseköğrenim için gelen öğrenci sayısı artmaktadır. Dolayısıyla gıdaya olan ihtiyaç fazladır. KKTC'nin izolasyon altında olduğu, yerli sanayinin zayıflığı ve birçok üründe dışa bağımlılığı düşünülecek olursa tarımsal üretimin ne denli önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Ekonomistlerce KKTC'nin lokomotif sektörleri olarak görülen turizm ve yükseköğrenim sektörlerinin kazandırdıkları tarım sektörüyle ilişkilidir; şöyle ki talebe uygun kalite, fiyat ve miktarda tarımsal üretim yapılmalıdır ki diğer sektörlerin kazanımları, tarımda dışa bağımlılıkla eksilmemelidir. Bu öneme paralel olarak tarımsal ihracat oranı 1995'te %58, 2000'de ise %56 olmuştur. Daha sonra gelişme gösteren ihracat oranı ortalama olarak %73'e ulaşmıştır. 2015 verilerine göre işlenmiş ve ham tarımsal ürünlerden oluşan ihracat oranlarında ilk sırayı %58 ile süt ürünleri, ikinci sırayı ise %23 ile narenciye ürünleri almaktadır. 2011 yılına kadar narenciye ihracatı süt ürünleri ihracatının önünde iken, bu yılda kapanan fark sonraları süt ürünleri ihracatının artışı ile devam etmiştir. Yine 2015 verilerine dayanarak KKTC'de %18'lik oranla büyükbaş hayvan yetiştiriciliği en büyük tarım alt sektörüdür. 2008 ve 2014 yıllarında yaşanan büyük kuraklıklara rağmen tarım sektörü, yine de hızla ve istikrarla büyüyen yegâne sektör olmuştur (Sertoğlu ve Darbaz 2017: 60-61).

KKTC'de büyükbaş hayvancılık işletmelerinde düşük süt verimliliği ekonomik açıdan istenmeyen bir durumdur. GKRY'de bir inekten ortalama günde 28 litre süt alınırken KKTC'de bu miktarın daha az olduğu düşünülmektedir. Araştırmanın (Sertoğlu ve Darbaz) sonucu göstermektedir ki KKTC'deki büyükbaş hayvancılık işletmeleri ile gelişmiş ülkelerdeki büyükbaş hayvancılık işletmeleri arasında önemli verimlilik farkı vardır. Ekonominin dışa açılması durumunda ise bu durum özellikle küçük ve orta büyüklükteki işletmeleri (KOBİ) zor duruma götürecektir (Sertoğlu ve Darbaz 2017: 62-72).

2.3. Enerji

Türkiye, Doğu Akdeniz'de İsrail, Kıbrıs ve Mısır'ın Münhasır Ekonomik Bölgesi'nde (MEB) mevcut olan doğal gaz rezervlerini AB ülkelerine taşımayı hedeflemektedir (Kakışım 2017: 432). MEB, uluslararası hukukta kıyı ülkelerinin 200 mil sınırını ifade etmektedir ve Doğu Akdeniz'de MEB Türkiye, Yunanistan, KKTC, GKRY, İsrail, Suriye, Lübnan, Mısır, Ürdün ve Filistin'e ait bölgelerden oluşmaktadır (Orhun 2017: 41-42). Dünyada ise Doğu Akdeniz'deki Kıbrıs, İsrail, Lübnan ve Suriye'de bulunan doğal gaz ve petrol kaynaklarını kontrol etmek üzere rekabet yaşanmaktadır. Yine Türkiye, Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'nin (IKBY) kontrolündeki doğal gazı hem kendi tüketimi için ithal etmeyi hem de Güney Gaz Koridoru (GGK) vasıtasıyla AB ülkelerine ulaştırmayı hedeflemektedir (Kakışım 2017: 434-435).

Türkiye, dünyada enerji güvenliği riski bakımından makul bir yerdedir. 2015 ABD Ticaret Odası verilerine göre İtalya 13, Türkiye 14, Japonya 15, Ukrayna ise 25. sıradadır. Bu durum AB ülkelerine enerji ulaştırmak açısından Türkiye'nin Ukrayna'ya nazaran daha güvenli bir ülke olduğunu göstermektedir (Kakışım 2017: 437-438). 1990'lı yıllar itibarıyla Türkiye, güvenli enerji geçiş ülkesi politikalarını gerçek bir başarı ile uygulamaktadır. Doğudan batıya enerji naklinin yapıtaşlarını teşkil eden petrol ve doğal gaz boru hatlarının merkezi olan ülke konumundadır. 2000'li yıllardan beri Kıbrıs sorununu AB ülkeleri enerjiye olan ihtiyaç çerçevesinde ele almaktadır ve Türkiye'nin enerji geçiş ülkesi (enerji hub) politikası gereği İsrail enerji kaynaklarının piyasalara açılması konusunda gerçekleştirdiği karşılıklı ilişkiler de lehine olmaktadır. Ukrayna Krizi'nin Rusya'dan, Ortadoğu'daki istikrarsızlık da yine bu bölgeden sağlanabilecek enerji arzının güvenlik riskini AB açısından artırdığından, Doğu Akdeniz enerji kaynaklarına güvenli bir biçimde ulaşabilmek önemli hale gelmektedir. İstikrarlı siyasi yapısı ve güçlü alt yapısı ile Türkiye'de işlenecek olan enerji kaynakları AB'nin alışılmış enerji kaynaklarına alternatif olacaktır. Sonuç olarak Kıbrıs Sorunu'nun çözümünde de enerji nakil avantajı sayesinde Türkiye elini daima güçlü tutmaktadır (Orhun 2017: 52).

Doğu Akdeniz'de enerji kaynaklarının keşfi, MEB ve Kıbrıs tartışmalarının yeni bir alanı olarak enerji açısından gündeme gelmiştir. Mısır, İsrail ve Kıbrıs'a ait MEB'deki doğal gaz kaynakları hem Türkiye hem de AB için önemlidir. Türkiye'nin GGK projesi kapsamında enerji merkezi ülkesi olmasını sağlayacak kaynaklar mevcuttur. İsrail'den Kıbrıs yönünde Türkiye'ye yapılabilecek iletim hattı en uygun yol olarak görünse de uluslararası anlamda desteklediği söylenememektedir; çünkü Türkiye'nin Mısır, İsrail, zaman zaman çeşitli konularda Rusya ve nihayet yıllardır süregelen GKRY ile problemleri mevcuttur. Kıbrıs sorununun çözülmemesi, bölgedeki diğer ülkelere ait doğal gazın da Türkiye'ye ulaştırılmasının önüne geçmektedir (Kakışım 2017: 439-443).

Rusya'nın Kıbrıs Sorunu'na dâhil olmasının bir başka nedeni ise GKRY'de bankalardaki mevduatın önemli bir kısmının Rus vatandaşlarına ait olması yönüyledir (Orhun 2017: 46).

2.4. Turizm

KKTC'nin coğrafi konumu, iklimi, tarihi ve arkeolojik zenginliği, kültürel varlıkları, geniş kumsalları, yat, dağ ve kır turizm potansiyeli gibi özellikleri ile, turizm sektörünün hızla gelişmesi ve özellikle yabancı sermayenin bu alana çekilebilmesi için yeni turizm alanları belirlenmiştir. Bu amaçla Gazi Magosa (Salamis Koyu), Karpaz ve Güzelyurt'ta büyük bir alan turizme açılmıştır (<https://turk-dunyasi.cokbilgi.com/kibrista-turizm-turistikyerler/>). Çetin ve İçöz'ün (2017) araştırmalarının yapıldığı 2014-2015 yıllarında KKTC'deki 5 yıldızlı otel çalışanlarının sayısı yaklaşık 3450'dir (Çetin ve İçöz 2017: 212).

2.5. Eğitim

KKTC'de eğitim her zaman önemlidir ve Kıbrıs Türk halkı kurtuluş mücadelelerinin her aşamasında bu sürece yüksek katkıda bulunmuştur. İlk ve ortaokul zorunludur. KKTC'nin ekonomik kalkınmasında, refahının artırılmasında, yeni ekonomik kaynaklarının oluşturulmasında ve büyütülmesinde etkili ve dinamik bir sektör olmuştur. KKTC'nin esasen Doğu Akdeniz'de bir eğitim ve kültür merkezi

olması hedeflenmektedir. Bir üniversite cenneti olarak görülebilen KKTC'de çeşitli ülkelerden, Türkiye'den ve KKTC'den binlerce öğrenci eğitim almaktadır. KKTC'de üniversite eğitimciliği ile, sektör klâsik niteliğinden ekonomiye direk kaynak sağlayan ve büyümeye katkıda bulunan bir sektör görünümünü almıştır. Böylelikle de ülkede yapılan akademik çalışmalar yoğunlaşmaktadır. Sektör ile birlikte ekonomiye milyonlarca dolar girdi sağlanmaktadır ve mezun öğrenciler vasıtasıyla sosyal, ekonomik ve kültürel anlamlarda KKTC'nin uluslararası alanlarda tanıtımı desteklenmektedir. Toplum yapısının demokratik ve katılımcı bir yapıya ulaşabilmesi için örgütlenme teşvik edilmiş ve toplumsal şuur desteklenmiştir. Yerel yönetimlerce ve sivil toplum kuruluşlarınca (STK) kültürel ve sanatsal faaliyetler düzenlenmektedir (<https://turk-dunyasi.cokbilgi.com/kibrista-egitim-universite/>).

Can ve Önal (2017) çalışmalarında TC ve KKTC'de faaliyet gösteren işletme fakültelerinin akreditasyon süreçlerini karşılaştırmışlardır. Birçok ülkede, örneğin Almanya'nın bazı eyaletlerinde 2003 itibarıyla Bolonya süreci ile beraber lisans programlarının akredite olması koşulu getirilmiştir. Yükseköğretim kalite güvencelerinin dış bir unsuru da böylelikle tamamlanmaktadır. Akredite olmak yüksek öğretim kurumlarına rehberlik ettiği gibi, aynı zamanda da idealizm, motivasyon, inanmışlık, itibar, prestij ve de özgüven kazandırmaktadır. Öğrenci ve öğretim üyelerinin mobilitesi artmakta, uluslararasılaşma güçlenmektedir (Can ve Önal 2017: 3521-3522).

3. KIBRIS SORUNUNUN TÜRKİYE-AB İLİŞKİSİNE ETKİLERİ

Yunanistan'ın 1983 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu'na (AET) üyeliği ile Kıbrıs Sorunu Türkiye açısından bir katman daha zorlaşmıştır; çünkü daha sonra ismi AB olarak değiştirilen AET'e Türkiye üye olmak istemiştir. Ancak Yunanistan Kıbrıs Sorunu'nu gündeme taşıyarak Türkiye'nin AB üyeliği açısından problem çıkmasına neden olmuştur. Kıbrıs Sorunu, Yunanistan'ın AB üyeliği sonrasında GKRY'nin de bütün Kıbrıs Adası'nı temsilen AB'ye

üyeliğinin kabulü (2004) ile İngiltere, Türkiye ve Yunanistan arasındaki sorun olmasından daha çok Türkiye ile AB arasındaki sorun haline evrilmiştir (Orhun 2017: 39).

Şahin (2017a) çalışmasında Türkiye ile AB ülkelerini 2005-2015 yılları arasındaki ekonomik özgürlükleri açısından karşılaştırmış ve homojen gruplara ayırmıştır. Sonuçlara göre 2005 yılı için 6 küme ortaya çıkmaktadır:

1. Almanya, Fransa, İspanya, Portekiz
2. Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Hollanda, İsveç, Lüksemburg
3. İngiltere, Estonya, İrlanda
4. Bulgaristan, Letonya, Litvanya, Slovakya
5. Çek Cumhuriyeti, İtalya, Kıbrıs, Macaristan, Malta
6. Hırvatistan, Polonya, Romanya, Slovenya, Yunanistan, Türkiye (Şahin 2017a: 171).

2015 yılı için ise 4 küme ortaya çıkmaktadır:

1. Almanya, Belçika, İngiltere, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İsveç
2. Avusturya, Estonya, İrlanda, Lüksemburg
3. Bulgaristan, Hırvatistan, Letonya, Romanya, Slovakya, Türkiye
4. Çek Cumhuriyeti, İspanya, İtalya, Kıbrıs, Litvanya, Macaristan, Malta, Polonya, Portekiz, Slovenya,

Şahin (2017b) çalışmasında Doğu Avrupa ülkelerini 2015 yılı için ekonomik özgürlükleri bakımından karşılaştırmıştır; ancak Kosova'ya ait verilere ulaşmakta problem yaşanmasından dolayı bu ülke analize dâhil edilmemiştir (Şahin 2017b, 1308). Sonuca göre ülkeler 4 kümeye ayrılmaktadırlar:

1. Azerbaycan, Arnavutluk, Bulgaristan, Ermenistan, Gürcistan, Kazakistan, Makedonya, Romanya
2. Belarus, Ukrayna
3. Bosna Hersek, Çek Cumhuriyeti, Hırvatistan, Karadağ, Macaristan, Moldova, Polonya,

Sırbistan, Slovakya, Türkiye, Kıbrıs

4. Slovenya, Yunanistan (Şahin 2017b: 1312).

4. SONUÇ

Kıbrıs Sorunu bugünün gündeminde yoğunlukla yer almaktadır. AB ülkelerinin arasında yer alan GKRY, bütün Kıbrıs Adası'nı temsilen üyeliğe alınmıştır. Öte yandan KKTC, Türkiye dışında hiçbir ülke tarafından resmi olarak tanınmamaktadır. Bu durum ise ekonomik, ticari, kültürel ve siyasi bütün yönleriyle ülkeyi olumsuz açılardan etkilemektedir. Bu dezavantajlı durumuna rağmen KKTC'nin, TC'nin desteği ile uluslararası alanda da varlığı yükselerek sürmektedir. Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarının keşfi ile Kıbrıs Sorunu yeni bir boyuta ulaşmaktadır. Hemen hemen her gün arama tarama faaliyetleri ile alakalı yeni bir gelişmeyi duymak mümkündür. Uluslararası alanda kaynakların paylaşılması mevzuunda tüm ülkeler paydaş durumunda olmak istemekte ve ayrı ayrı politikalara başvurumaktadırlar. Bu hususta KKTC'nin tarihinde olduğu üzere bugün de yine Türkiye'nin uluslararası alandaki konumu ve yönetim stratejileri Kıbrıs Sorununun çözümüne katkı sağlamaktadır. İşletme yönetimi stratejisi anlamında bakıldığında yatırım çevrelerinin riskli alanlara yaklaşmadıkları aşikârdır. Ancak ve ancak güvenli, istikrarlı alanlarda yatırımlar güçlenmekte ve gelişmektedir. Enerjiye, eğitime, turizme ve sektörel olarak diğer alanlara yatırım yapan her işletme elbette ki sürdürülebilirliğini öngörmek isteyecektir. Kıbrıs Sorunu enerjinin paylaşılması yönüyle hem KKTC hem de Türkiye lehine çözüme doğru gitmektedir. Dünyadaki enerji ve güvenli yatırım bölgeleri arayışı, ülkelerin aralarındaki anlaşmazlıkları çözme yoluna gitmelerini sağlamaktadır.

AB yönüyle de konu Kıbrıs Sorunu olarak ele alınması şekliyle enerjiye doğru gelişim kaydetmektedir. Keza enerji kaygısı ülkeler arası anlaşmazlıkların önüne geçmektedir. Kıbrıs Sorunu her ne kadar günümüze taşındığı haliyle Türkiye'nin AB ile olan ilişkilerinde bir engel olarak algılandıysa da; geleceğe yönelik endişeler ve ekonomik kaygılar anlaşmaya varılacağı izlenimini göstermektedir. İşletme

politikacılarının yaklaşımı ile stratejistler kaynaklarını ve yatırımlarını gelecek vadeden KKTC'ye yönlendirmelidirler. AB standartlarının işletmelerce uygulanması, geliştirilmesi ve ekonomik büyüme yönünde bu anlamda atılacak adımlar Kıbrıs Sorununun çözülmesi ile Türkiye'nin AB'ye entegrasyon sürecini de hızlandıracaktır.

KAYNAKLAR

CAN, A. V. & ÖNAL, B. (2017), İşletme Fakültelerinin Akredite Olmak İçin Tercih Ettiği Kurumların Karşılaştırılması: Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Örneği, *International Journal of Human Sciences*, 14(4), 3521-3534.

ÇETİN, İ. & İÇÖZ, O. (2017), Otel İşletmeleri Çalışanlarında İş Doyumunun Çalışanların Tükenmişlik Düzeyine Etkisi: Kuzey Kıbrıs Örneği, *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(3), 207-222.

<http://aa.com.tr/tr/dunya/bmnin-2050-dunya-nufusu-tahmini-98-milyar/846660>, (Erişim: 20.02.2018).

<https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/disliiskiler/ulkeler/ulke-detay/KKTC>, (Erişim:10.03.2018).

<https://turk-dunyasi.cokbilgi.com/kibrista-egitim-universite/>, (Erişim: 10.03.2018).

<https://turk-dunyasi.cokbilgi.com/kibrista-turizm-turistik-yerler/>, Erişim: 10.03.2018.

KAKIŞIM, C. (2017). Türkiye'nin Enerji Merkezi Ülke Olma Hedefi Açısından Bölgesel Riskler ve Bölgesel Fırsatlar, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2017/ 3, 28, 431-450.

KÖYLÜ, M. (2017), Türkiye'de 1980'lerdeki Neo-liberal Dönüşüm, Türkiye ve Kıbrıs Siyasal Sürecine Etkisi, *Proceedings of 2nd International Conference on Scientific Cooperation for the Future in the Economics and Administrative Sciences*, September 6-8, 2017, Thessaloniki, Greece, 409-419.

KUTLAY, K. (2017), Kuzey Kıbrıs'ta Banka Karlılığını Etkileyen Faktörler: Ampirik Bir Çalışma, *Proceedings of 2nd International Conference on Scientific Cooperation for the Future in the Economics and Administrative Sciences*, September 6-8, 2017, Thessaloniki, Greece, pp. 231-237.

ORHUN, F. Ç. (2017), Doğu Akdeniz Enerji

Kaynaklarının Kıbrıs Sorununa Muhtemel Etkileri, *Vakanüvis - Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 36-54.

SERTOĞLU, K. & DARBAZ, İ. (2017), Kuzey Kıbrıs'ta Büyükbaş Hayvancılık İşletmelerinin Süt Verimliliği, *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 5(1), 60-73.

ŞAHİN, D. (2017a), Ekonomik Özgürlükler Bakımından Türkiye'nin Avrupa Birliği Ülkeleri Arasındaki Yeri: İstatistiksel Bir Analiz, *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 17(33), 156-174.

ŞAHİN, D. (2017b), Kümeleme Analizi İle Doğu Avrupa Ülkelerinin Ekonomik Özgürlükler Açısından Değerlendirilmesi, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 1315-1336.